

Лабузна Л. Теоретичні аспекти підготовки менеджерів нової генерації в системі неперервної освіти // Актуальні проблеми професійно-педагогічної освіти та стратегії розвитку: Зб. наук. праць / За заг. ред. О.А. Дубасенюк, Л.В. Калініної, О.Є. Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2006. – С. 75-77.

*Лабузна Лія,
аспірантка*

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Теоретичні аспекти підготовки менеджерів нової генерації в системі неперервної освіти

На початку ХХІ століття еволюція світу набуває експоненційного характеру, коли інноваційні технології починають переважати над традиційними. Характерною тенденцією сучасного світу є неперервне зростання кількості інформації, підвищення ролі особистості, інтелектуалізація її діяльності, швидкоплинність зміни техніки і технологій у світі.

Українська держава пов'язує свій подальший розвиток із соціально орієнтованою ринковою економікою, яка функціонує на засадах конкуренції та підприємливості, співіснування різноманітних форм власності. Економічні права і свободи, як умова і наслідок ринкових відносин, визначають більш високі вимоги до якості і рівня економічної діяльності організацій. Відповідно, нові вимоги пред'являються до якості й рівня підготовки фахівців у сфері економіки, господарсько-фінансової, виробничо-господарської діяльності. Виникає необхідність у модернізації освітніх систем, розробки нових моделей професійної підготовки фахівців, які забезпечать сталий розвиток цивілізації.

У цілому, сучасність вимагає від спеціаліста спрямованість на принцип універсалізації знань та вмінь, а не на їх конкретний зміст. Цей висновок можна проілюструвати особливостями підготовки фахівців в Японії: японський менеджер, керівник володіє меншим обсягом спеціалізованих знань. Вони мають тенденцію втратити свою функціональну цінність через 5-7 років. Тому керівник тут має цілісну уяву про організацію, якою він керує, виявляючи потребу у розумінні значення своєї трудової активності у контексті всього виробництва, всієї економічної галузі і навіть людської цивілізації загалом, що зумовлює певну необхідність розвивати взаємозамінюваність та творчий підхід до виконання своїх фахових обов'язків.

Підготовка менеджерів до підприємницької діяльності зумовлює певні завдання педагогічного характеру, які потребують наукового обґрунтування та дослідження, що впливає із суперечностей між практикою і теорією підприємницької діяльності, коли істотно змінюються функції керівників виробництва і установ.

Розглядаючи підприємство як динамічне явище, зазвичай говорять про чотири ролі, які виконують менеджери-підприємці, оскільки успіх у підприємництві, особливо в малому (а за ним, як відомо, майбутнє), передусім визначається здібностями власника, його здатністю вловлювати зміни середовища і реагувати на них.

Основні ролі, які виконують менеджери-підприємці у процесі діяльності „Підприємця”, „Менеджера”, „Інвестора”, „Лідера”.

Суттєво, що шлях менеджера в системі управління значною мірою визначається індивідуальними якостями, особливостями дитинства й юності людини, навчанням, досвідом трудової діяльності, темпами, змістом і результатами розвитку особистості до вступу на керівну посаду.

Важливим тут є ситуація успіху. Так, успішність у шкільному навчанні (незалежно від навчальної дисципліни та типу навчання), переживання успіху у навчальній та ігровій діяльності визначають подальшу життєву траєкторію людини, її соціальний статус та загальну успішність у майбутньому дорослому житті. Навпаки, якщо дитина не пізнала успіху та радості у сім'ї, під час перебування у дитячому садочку, під час навчання у школі, то у подальшому житті для неї буде проблематичним досягнення успіху. Успішність, з іншого боку, заперечує егоцентризм та егоїзм, оскільки саме неуспішність має тенденцію викликати захисну реакцію – підвищену самооцінку, яка є певною функцією егоцентричної позиції людини.

Зазначимо, що в Україні тривалий час підприємця ототожнювали з менеджером і спрямовували громадян керувати виробництвом і соціальною сферою, не концентруючи при цьому уваги на підготовці самого підприємця. Важливо, що термін „entrepreneur” (антрепренер) у перекладах з англійської та французької асоціюється з поняттям „посередник”. Однак феноменологічно цей термін виражає поняття „підприємець”. Таким чином, антрепренер є тим, хто започатковує відповідний бізнес, на відміну від менеджера, який ним керує. Відповідно, „підприємець” – поняття більш широке, ніж „менеджер”, оскільки кожен підприємець інтегрує в собі якості менеджера, в той час як кожен менеджер, для того, щоб бути успішним, має вміти не тільки керувати, але й започатковувати, організовувати підприємницьку діяльність.

Відповідно, перед психологами та педагогами постає завдання щодо розробки моделі підприємницької поведінки та підприємницької свідомості загалом, яка б розкривала підприємця як активну, впевнену в собі особистість, здатну досягти поставленої мети, яка характеризується стратегічним мисленням, ефективно використовує різні можливості, творчо ставиться до справи, відкрита до ризику та невизначеності.

Для ефективного навчання майбутніх підприємців необхідно мати як відповідне науково-методичне забезпечення навчального процесу і матеріально-технічну базу, так і можливість практичного стажування потенційних бізнесменів в успішних підприємствах, компаніях, фірмах. Здійснення відбору професійних здібностей, формування нових навичок, умінь – основа профорієнтованої освіти.

У підприємницькій освіті можуть застосовуватись як традиційні форми навчання (лекція, семінар, практичне та лабораторне заняття, екскурсія, тощо) так і інноваційні (дидактичні, рольові, ділові ігри, тренінги, аукціони, захист творчих проєктів, інтелектуальні конкурси, „мозкові штурми”) з не передбачуваним результатом та ін.

Бажаними результатами навчання за підприємницькими навчальними програмами мають бути заснування нового (власного) підприємства та ефективна праця в малому бізнесі. Важливим є й розвиток особистих підприємницьких навичок, навичок конкурентної боротьби і вміння долати проблеми у бізнесі.

Отже, менеджер потенційно має включати в себе підприємницькі якості та через певний час вдосконалюватися до рівня підприємця. Це виявляє важливе завдання з підготовки менеджерів (зокрема і менеджерів економіки), яке має фокусуватися навколо підприємницьких якостей.

Менеджер майбутнього – це лідер-новатор, який буде значно менше командувати й інструктувати людей, як це роблять сьогоднішні менеджери. Спільні дії, творчий розвиток працівника через спілкування, незалежність мислення, свобода дій – ось, що визначатиме поведінку менеджера в майбутньому.

Сьогодні важливим є не тільки впровадження новітніх технологій, а й наявність творчого вміння розв’язувати проблеми управління персоналом, досягнення порозуміння з працівниками, забезпечення високої ефективності організації праці.

Одним з ключових завдань розвитку освіти в Україні є навчання впродовж життя. Концепція неперервної освіти домінує у всіх педагогічних системах світу, тому що сьогодні людина повинна постійно змінювати напрями, профілі спеціалізації, шукати нові робочі місця, на яких вона змогла б реалізувати свій потенціал, досягти життєвого успіху.

Вивчення досвіду організації соціально-економічної освіти, стану ринку праці, затребуваності фахівців, їх конкурентоспроможності дозволило виявити ряд протиріч, які віддзеркалюють стан підготовки спеціалістів у системі неперервної професійної освіти між:

- потребами досягнення сучасної якості освіти і реальною його відповідністю актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства, держави;
- соціальним замовленням щодо формування компетентного фахівця і недостатніми ресурсами окремих навчальних дисциплін ВНЗ для реалізації цього замовлення;
- прискоренням темпів розвитку суспільства і здатністю освіти готувати фахівців до діяльності за умов середовища, що змінюється;
- педагогічними можливостями соціально-економічних дисциплін і ступенем використання їхнього потенціалу в підготовці фахівця ВНЗ;

- прагненням студента до самостійної діяльності та недостатніми вміннями при цьому самостійно працювати і мислити у процесі соціальної адаптації до навчальних умов ВНЗ.

Орієнтація на формування багатопрофільного фахівця у процесуальному плані виявляє протиріччя між:

- закономірностями пізнавальної діяльності студентів та організацією й можливостями планування навчального процесу;
- сучасними методичними вимогами до проведення занять і рівнем кваліфікації викладачів;
- наявними знаннями і тими вимогами, що виникають у професійній підготовці у зв'язку з розв'язанням нових навчальних завдань;
- теоретичним шляхом вирішення навчальних та виробничих проблем і труднощами їх практичної реалізації;
- різноманітням сформованих знань, умінь та навичок і необхідністю добирати ті із них, які можуть забезпечити успішне розв'язання проблем, завдань навчальної діяльності;
- сформованим стилем використання знань і необхідністю їх практичного застосування за нових умов.

Аналіз наукових праць показав, що поза увагою дослідників залишилися питання теоретичних та методичних основ педагогічної підготовки менеджерів економіки у системі неперервної освіти.

Економіка – найважливіша сфера суспільно життя, в якій на основі використання різноманітних ресурсів здійснюється виробництво, обмін, розподіл та споживання продуктів людської діяльності, формується і постійно розвивається система продуктивних сил і економічних відносин, якими управляють різні типи економічних законів.

Успішне виконання управлінських завдань та цілей підприємницької діяльності значною мірою залежить від організації психологічних рис і ділових якостей самого управлінця або підприємця. Отже, йдеться мова про особистість, яка володіє певними рисами.

Формування особистості відбувається в соціальних інститутах через систему навчання і виховання, які покликані у межах базової освіти формувати у молоді економічне мислення, розуміння явищ, процесів, відношень у політико-економічній системі суспільства, а також уміння визначати чинники і засоби вирішення економічних проблем.

Важливим етапом формування управлінських умінь та якостей студентів є реальна практична підготовка – зайняття справжньої функціональної позиції у діючій бізнесовій структурі. Інноваційною технологією навчання, яка дає добрий результат, є впровадження такої організаційно-педагогічної форми практичного навчання, як навчально-тренувальна фірма для навчання та підвищення кваліфікації у сфері економічних, комерційних професій. Навчання у навчально-тренувальній фірмі спрямоване на оволодіння знаннями та навичками не взагалі, а на виконання конкретного виду діяльності, що дозволяє краще та швидше адаптуватися в ринкових умовах

Таким чином, професійне навчання здійснюється у процесі конкретної виробничої діяльності з широким використанням сучасної інформаційно-обчислювальної техніки та засобів комунікації.

Перелік використаної літератури

1. Романовський О.О. Теорія і практика підприємницької освіти в розвинутих зарубіжних країнах // Автореф. дис..док. пед. наук. – Київ, 2003. – 40 с.
2. Романовський О.О., Романовська Ю.Ю. Феномен підприємництва і роль вищої школи в підготовці підприємців // Вища школа. – 2002. – № 1. – С. 49-59.
3. Тимошенко И.И., Соснин А.С. Менеджер организации: Учебное пособие для менеджера. – К.: Издательство ЕУФІМБ, 1999. – 350 с.
4. Юркевич Г.И. Психологічні детермінанти розвитку особистості менеджера // Автореф. дис. канд. псих наук. – Київ, 1999. – 19 с.
5. Весни В.Р. Менеджмент для всех. – М.: Знание, 1994. – 173 с.
6. Щецин Г.В. Теорія соціального управління: Монографія. – К.: МАУП, 1996. – 408 с.